

Bevezetés a regionális politikába¹ (könyvismertető)

NAGY EGON²

A *Bevezetés a regionális politikába*³ című monográfia egy olyan témakör ismertetését tartalmazza, mely a nagyközönség számára növekvő népszerűséggel bír – a regionális politikának mintegy szisztematikus, tankönyvszerű ismertetése. Ennek a témakörnek különösen a 20. század végén nő meg a popularitása, véleményem szerint alapvetően három okból kifolyólag:

1. pozitív megközelítés által, optimalizálási szándékkal, a diszparitásokkal szemben, ami a szakértői grémium sajátja;
2. az emberi gyarlóság révén, egoizmusból és önzésből (gondoljunk csak a gazdag Észak- és Nyugat-Európa önzésére Kelet- vagy Dél-Európával szemben, vagy Padania egoizmusára a Mezzogiornóval szemben);
3. egzisztenciális kiútkeresés végett, a jobb, élhetőbb helyek megtalálása érdekében, migrációs motívumként.

Magát a regionális politikát a szerzők úgy értékelik, mint a horizontális és ágazati politikák keresztmetszeti termékét. A tankönyv szolid elméleti megalapozással indít, majd a regionális politika mint szakpolitika cél- és eszközrendszerét vázolja a hozzárendelt módszertani háttérrel. Ezek rendszerelvű vizsgálatát végzi, egyetemi jegyzethez méltóan a teljesség igényével, úgy, hogy a széles publikum számára is méltán érdeklődésre tarthat számot, ráadásul két fajsúlyos munkásságú, tiszteletet parancsoló szakmai háttérű szerzővel.

¹ Benedek József-Kocziszky György 2013. *Bevezetés a regionális politikába*. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 205 oldal.

² PhD, adjunktus, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Földrajz Kar, Magyar Földrajz Intézet, e-mail: enagy@geografie.ubbcluj.ro

³ A szerzők jóvoltából a kötet megtalálható a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézetének könyvtárában, illetve az RMKT-könyvtárban (szerk. megj.)

Az elméleti-ideológiai háttér bemutatása a különböző tárgyalási-megközelítési módok tudománytörténeti pályáivét vázolja a „laissez faire, laissez passer” hozzáállástól egészen az akaratlagos, központi tervutasításos, szocialista modellig. E két szélsőség között a regionális politikába begyűrűző minden olyan közgazdasági irányzat tárgyilagosan bemutatásra kerül a klasszikus és neoliberais főáramú változatoktól egészen a keynesiánus és post-keynesiánus formákig, amely racionálisan fölállalható.

Amennyiben megengedhető az olvasmányélmény-szerű, szubjektív értékítéletet is fölillantó megállapítás, úgy említést érdemel, hogy a monográfiából kiérződik egy enyhe apológiája a nagyobb fokú állami szerepvállalásnak, ami érthető, lévén, hogy a regionális politika a tudatos állami-helyhatósági beavatkozások egy területileg releváns formája. Ez egyfajta kritikai értékelvűségben fogant állásfoglalás a post-keynesiánus megközelítés mellett. Véleményem szerint a tankönyvektől sem várható el egyfajta rosszul értelmezett „sterilitás”, ami az értékmentes objektív szemlélet imperatívuszára épít. A különböző közgazdasági tanok alkalmazása sokszor párhuzamot mutat a gazdaság ciklusosságával. Ennélfogva a válságmenedzsmentben szinte természetes reakció a deregulációellenes állami szerepvállalás növekedése, a kapitalizmus működési logikájába lényegében beprogramozott, időszakosan előálló piaci kudarcok legyűrése érdekében, anélkül, hogy az ésszerűtlen voluntarizmus csapdájába esnének. Ez még akkor is igaz, ha a kormányzati kudarcok is napirenden vannak. Ez lényegében indokoltá teszi a szerzők ilyenén párhuzamát a kríziskezelés és a kormányzati aktivizmus között, ami válságidőszakokban egy világtendenciaként érvényesülő kezelési mód. Mindezek után talán nem meglepő, hogy a szerzők inkább hívei az anticiklikus gazdaságpolitikának, mert a regionális politika is „per definitionem” kiegyensúlyoz. Mondhatnánk, aki arra adja a fejét, hogy regionális politikával foglalkozzék, annak vele született, jól fejlett szimmetriaérzékkel és igazságérzettel kell bírnia.

A regionális politika témakörének prezentációja az európai modelltől indul ki, erre alapoz, noha a „nagy válság” idejére visszanyúló észak-amerikai előzmények ismertetésével Európán kívüli kitekintései is vannak. Mindez az Európa-centrikusság érthető, mert zömmel olyan

olvasóközönség forgatja majd e könyvet, aki az EU-ba szervesen beágyazódott, avval alkalmazkodási kényszerben élő államban él.

A tankönyv szintén történetiségében vázolja azt, ahogyan a regionális politika az EU közösségi politikáiban egyre hangsúlyosabb szerepet kapott, elsősorban a sorozatos bővítés következtében, és ahogyan a tagállamok egyedi regionális politikája fokozatosan az EU közösségi politikájának szerves részévé vált. Fölvillantja a regionális politikával foglalkozó szakemberek örök dilemmáját a kohézió vs. versenyképesség látszólagos ellentétpár mentén, esetleg a kettő együttes alkalmazásának lehetőségével – de hogyan?

Az EU sajátossága, hogy eleve nem működhet olyan hatékonyan ezen a téren, mint versenytársa, az AEÁ, a történelmi előzmények, a nemzetállami fejlődés visszahúzó ereje miatt. Európában nem lehet a spontán kiegyenlítődést csakis a piaci mechanizmusokat szolgáló migrációtól várni, nem juthat a demográfiai kiürülés sorsára egyetlen EU-tagállam sem, ad absurdum. A nemzetállami-államszövetségi integráció (EU) más logika szerint működik, mint egy multikulturális, mélyebben integrált szövetségi állam (AEÁ). Magyarán: Európában akár etnokulturális értékeket is védenünk kell a regionális politikával, ami új dimenziót is megnyithat ezen a téren.

Külön fejezet foglalkozik a regionalizmussal és térelméleti összefüggéseivel, kihangsúlyozva a társadalmi tér állam (azaz ember) alkotta jellegét, mely tudatos aktivizmus eredménye – egy megélt, konstruált, tervezett és relacionális tér leibnizi, kanti, valamint Henri Lefebvre-i értelmezésben. Ilyen formában akár egy bölcsész vagy filozófus olvasó is talál magának a könyvben szép és izgalmas gondolatokat.

A regionális politika hatékonysági követelményeihez igazodó normatív és funkcionális regionalizáció szükséges, de nem elégséges volta is kihangsúlyozásra kerül a munkában, párhuzamosan a hozzárendelt módszertan bemutatásával.

A tankönyv legösszefüggőbb, egységes tematikus blokkját alkotja a regionális politika cél- és eszközrendszerét, intézményi hátterét, területi szintjeit és jellegét bemutató fejezet. Ez egyúttal vázolja a folyamat normatív-jogszabályi hátterét és a kezdeményezés-végrehajtás irányát (top-down, bottom-up irányok).

Nem marad el a kimeneti tényezők számbevételének lehetséges módszertanát bemutató rész sem. Mennyire hatékony a területfejlesztés folyamata, illetve mennyire függ ez a döntéseket megalapozó és előkészítő szakapparátus minőségi (vagy gyatra) tervdokumentációjától? Vannak-e egységesen elfogadott számszerűsíthető mutatói e beavatkozási forma hatékonyságának? Ilyen és ehhez hasonló kérdések merülnek föl a regionális politika eredményességének mérhetőségével kapcsolatban. Bár erről folyamatosan vitatkoznak a szakavatottak, mégis bemutatásra kerül néhány olyan bevált módszer, melynek alkalmazhatóságát szakmai konszenzus erősíti meg (költség-haszon elemzés, ökonometriai módszerek).

A megértést hatékonyan segítik a nagy magyarázóerővel bíró, szemléltető ábrák, részletinformációkba bevezető lábjegyzetek, illetve az opusz végi szószedet.

Összességében, a transzformációs válságot és az azt követő fölzárkózást-kilábalást, majd az újabb válságot megelőző kelet-közép-európai társadalmak – a Williamson-hipotézis beigazolódásának okán is – szembeültek a területi egyenlőtlenségek drasztikus fokozódásával. Hogy az új generációs társadalomtudósok hatékonyan vegyék föl a küzdelmet a térbeli aszimmetriákkal szemben úgy, hogy közben szemmel tartásuk a gazdasági és környezeti fenntarthatóság szempontrendszerét is, föltétlenül és figyelmesen át kell olvasniuk ezt az értékes munkát.
